

Catherine Samary

Bygg kampen mot EU på europeisk nivå – till försvar för ”det gemensamma”

Ur [Tidsignal nr 14](#) 2016 (Tema: Den sköra demokratin och Europeiska Unionens kris)

Eurogruppens grepp över Grekland och splittringen av Syriza efter det tredje och katastrofala memorandum som röstades i genom i juli [2015] angår hela den europeiska vänstern. Den hotas av två självmordsinriktade attityder: antingen att underkasta sig den politik Eurogruppen driver utifrån uppfattningen att euron är något centralt (och där allt tal om utträde avvisas) eller inriktningen på nationalistiska fronter med den främlingsfientliga extremhögern på grundval av en gemensam, negativ, syn på euron (utträde till varje pris).

Utträde ur euron som generallinje – också när man vill framställa den som ”internationalistisk” – innebär att man avstår från kamp inom/mot EU även när det är möjligt att bekämpa en nykolonial konsolidering av Eurogruppen.

Tsipras kunde utnyttja kraften i protesten i grekernas nej (OXI) genom att framställa sitt agerande som motstånd mot Eurogruppen.

Att ta avstånd från deras memorandum, de krafter som drivit igenom det – oavsett vilka de är – och all åtstramningspolitik det kommer att leda till, utgör, tillsammans med kravet på flyktningmottagande, den arena polariseringen i strategisk mening utspelar sig på i nationell skala och på europeisk nivå.

Fronter inom och mot EU, för ett annat Europa, är nödvändiga om man vill göra såväl nationell som internationalistisk kamp effektiv – alltifrån protester mot TTIP (Transatlantiska partnerskapet för handel och investeringar) till klimatkonferenser, motstånd mot alla former av rasism och mot idéer om ”krig mellan civilisationerna”.

För att kunna föra dessa strider är det av största vikt att bygga upp en gemensam demokratisk europeisk sfär mot alla former av förtryck och till försvar för ”det gemensamma” som det tjugoförsta århundradets kapitalism för ett socialt krig mot i syfte att kunna privatisera och riva ned. Med utgångspunkt i vad EU har gemensamt med den globala kapitalismen.

När Margaret Thatcher lanserade parollen ”TINA” – There Is No Alternative – skedde det efter den kris världsordningen hamnat i på 1970-talet. Slagordet har därefter ständigt upprepats och hamrats in i det allmänna medvetandet och av de dominerande medierna. Där ges inga andra alternativ än att skära ned de sociala utgifterna, som pekas ut som orsak till den offentliga skuldsättningen. Där ges inget annat alternativ än att privatisera företag och offentlig service för att kunna få bukt med skuldsättningen. Där ges inget annat alternativ än att göra slut på ”stelbentheten” på arbetsmarknaden, med dess sociala skyddsnät, om man ska kunna ”hävda sig i konkurrensen”. Där ges inget annat sätt att minska arbetslösheten än att göra det enklare att avskeda, skapa osäkra anställningar och öka antalet ”fattiga arbetare”.

Denna ångvält är djupt anti-demokratisk för att den är djupt anti-social.

Innan ”ordo-liberalismen” (av tyskt snitt eller inte) krävde att europeiska konstitutioner och fördrag skulle förses med ”gyllene regler” om ”fri och oreglerad konkurrens” och åtstramningspolitik, hade nyliberalismen redan inlett kampen för marknaden mot staten.¹

Programmet genomdrevs av länder som gått från välfärdsstat till nyliberalism. Och den fas

¹ Ordoliberalism är en liberal strömning med ursprung i Tyskland, som spelat stor roll i utformningen av EU. En utgångspunkt för ordoliberalismen är att konkurrensen sätts ur spel på oreglerade marknader. Därför behövs en statsmakt som ingriper, som ser till att sunda konkurrensförhållanden råder. Ordoliberalism har också kallats ”liberal konservatism”, ö.a

som inleddes 1980 innebar att de stater som gick i spetsen för denna utveckling dessutom kunde luta sig mot finansiella institutioner för globalisering – i första hand Internationella valutafonden (IMF) – för att få igenom sin egen politik med nya ”regler” och ”strukturell anpassningspolitik”, av exakt samma slag som Grekland nu påtvingats. De svårigheter världshandelsorganisationen WTO hamnade i fick samma stater att kraftigt utöka antalet hemliga förhandlingar om frihandelsavtal med syfte att skydda multinationella företag mot alla former av protester och mot nationella skyddsmurar runt den offentliga sektorn och miljön – som de krav som TAFTA [Transatlantiska frihandelsområdet] nu försöker påtvinga EU ... Och det är den ohämmade kapitalistiska ackumulationens logik som förhindrar all seriös, alltså politisk, behandling av den klimatkris som hotar planeten – något som framgick vid klimatkonferensen COP21 i Paris.

Detta ”det finns inga andra alternativ” – det TINA, som EU vill inrista i marmor i sina fördrag är således helt klart en integrerad del av den nya globaliserade finanskapitalismen, och man tänker inte tillåta att någon ifrågasätter den.

Denna radikalism är kopplad till ett i bokstavig mening kontrarevolutionärt ”Aldrig mera detta”, alltså den kris som uppstod inom det kapitalistiska ”världssystem”, som på 1970-talet inte bara hotades av en ”klassisk” profitkris, utan även av att alla dominanssystem började ifrågasättas runt om i världen.

Det var i centrum av denna kapitalism, i Storbritannien och USA, i det gamla Europa, som en veritabel social krigföring därefter påbörjades för att bryta sönder de styrkeförhållanden, som tidigare kamp skapat och göra slut på ”det korta sovjetseklet” – för att använda historikern Moshe Lewins begrepp.

Vi kan se hur kraftigt dessa sociala och ideologiska attacker tilltog efter den tyska återföreningen och slutet på den bipolära världen. Den nyliberala ideologin, som ger de arbetslösa, de fattiga och bidragstagarna skulden för arbetslösheten, har stärkts genom försök att beskriva alla tidigare revolutioner som något kriminellt (eller reducerade till Gulag).

Detta underlättades inte minst av den repression de ”kommunister” som satt vid makten riktade mot Pragvåren 1968 och Solidarnosc i Polen 1980 eller mot den folkliga proteströrelsen på Tiananmen-torget i Kina 1989. Och återinförandet av kapitalism fick sedan stöd av en majoritet av tidigare kommunistiska ledare, som anammade privatiseringar och integration i den kapitalistiska världsordningen.

Samma skeva bild har också givits av socialdemokratins omvandling i nyliberal riktning och har fortsatt att skapa förvirring i folks hjärnor.

Allt detta innebär inte på något sätt att ”Historien nått sitt slut”. Men styrkeförhållandena har förändrats och nyliberal ideologi har trängt in i tänkandet utan några tydliga alternativ. Det är också skälet till att vi måste utgå från vad som ännu lever starkt i folks medvetande: kraven på värdighet, på social rättvisa, tillgång till rättigheter som erövrats på 1900-talet och som ifrågasätts av kapitalismen på 2000-talet.

Alla de stora demokratiska uppror som bröt ut i de länder som en gång återoppat sig på kommunismen – DDR, Polen, Ungern, Tjeckoslovakien – försökte i praktiken minska klyftan mellan socialismens löften och verkligheten. Men från 1989/91 har befolkningen där hamnat i en betydligt större klyfta mellan den globaliserade kapitalismens tal om ”frihet” och ”effektivitet” och den sociala katastrof den lett till, och dessutom en ”demokrati” med maktväxling men utan några verkliga alternativ.

Vikten av en konkret kritik av EU

En monetär union på kapitalistisk grundval mellan länder på olika utvecklingsnivå, och utan balans i budgetfrågor, leder till en fördjupning av ojämlika förhållanden, och det gäller också

för EU. Tvärtemot vad som ofta sägs var detta en allmän uppfattning inom EG ända fram till förhandlingarna om Maastrichtavtalet. ”De europeiska strukturfonderna”, som tillsammans med den gemensamma jordbrukspolitiken utgör huvuddelen av EU:s budget infördes och utvecklades för att minska de växande klyftorna efter de första utvidgningarna av antalet medlemsländer (först 1975, sedan under 1980-talet och början av 1990-talet). Det rörde sig om regioner med en BNP lägre än två tredjedelar av genomsnittlig BNP inom EG. I början av 1990-talet kompletterades detta med ”sammanhållningsfonder” för länder som låg under genomsnittlig BNP inom Unionen (vid den tiden ”PIGS”: Portugal, Irland, Grekland och Spanien) för att underlätta deras integration i en gemensam marknad och monetär union. Men fyra omständigheter påverkade omfördelningseffekten av strukturfonderna:

- Den roll som spelades av de medlemsstater som förvaltade dessa fonder och dessa länders ekonomiska politik, skattepolitik och budgetpolitik efter den nyliberala vändningen. Följden blev en ökning av ekonomiska och sociala klyftor inom varje land där de mest lyckligt lottade regionerna gynnades.
- Nivån på Europabudgeten. Under förhandlingarna om ”Agenda 2000”, en sjuårig budgetplan, sattes ett tak för den – efter påtryckningar av den fransk-tyska ledningen – på maximalt cirka en procent av EU:s BNP. Samtidigt planerades för integration av tio nya länder från Central- och Östeuropa under åren 2004–2007, där samtliga hade rätt till de europeiska fonderna. ”Godbitarna” i Europabudgeten minskades således medan nya medlemsländer ledde till ökade klyftor.
- Kriterierna för fördelningen av denna ”godbit” har också förändrats: först genom att ge mindre till de nya medlemsländerna från Östeuropa än vad länderna i Sydeuropa fått. Sedan, för att öka nivån på likabehandling, infördes nya regler för ”effektivitet” vid fördelningen av fonderna, vilket innebar att ju mer resurser man hade desto större var möjligheterna att få stöd. Detta ledde till att skillnaderna ökade ytterligare.
- Slutligen förstärkte Maastrichtavtalet svagheter i omfördelningen av ”godbitarna” i budgeten genom bristen på mekanismer för solidaritet mellan medlemsstaterna å ena sidan och Europeiska centralbanken och medlemmarna av den ekonomiska och monetära unionen (EMU) å den andra i samband med kriser. Dessa ”kriterier” hade varit villkoret för att Tyskland skulle avstå från D-marken – men alla de mäktigare länderna inom EU godkände denna åtstramningspolitik, som de kunde huka sig bakom när arbetarna i de egna länderna blev missnöjda.

Men om Europabudgeten inte gjorde det möjligt att minska klyftorna var det en svaghet som inte fanns inskriven i de ursprungliga medlemsfördragen. Det handlade om ett medvetet val när det kalla kriget var över. Före den tyska återföreningen hade det gällt att förankra de länder i Sydeuropa som störtat sina diktaturer i ett kapitalistiskt Europa – inför risken för fler Nejlíkerevolutioner som i Portugal. Genom att ge fonderna mer resurser antogs då budgetar som påminde om Marshallplanen.

Ur den synvinkeln handlade EMU:s ”brister” för övrigt inte om några ”misstag”. Det var i stället beslut präglade av det politiska läget, styrkeförhållandena efter den tyska återföreningen och den nyliberala vändning som ledde till privatiseringar. Dessa reformer hade genomförts i det som en gång varit DDR med metoder som senare skulle fungera som inspirationskälla för den nykoloniala makt som idag upprättats i Grekland.

Tyskarna får själv reda ut vad man vunnit eller förlorat, men klyftorna vad gäller arbetslöshet och levnadsnivå är avsevärda mellan befolkningen ”i öst” och resten av landet, och den ”ostalgi” som kommer till uttryck handlar inte om någon längtan efter de gamla fångelserna.² Med andra ord, om åtskilliga av EU:s drag påminner om nyliberal kapitalism ingår de i ett

² <http://www.theguardian.com/commentisfree/2009/nov/08/1989-berlin-wall>

specifikt historiskt sammanhang, som bl a präglas av de båda världskrigen och därefter det kalla kriget och de ogenomskinliga händelserna 1989/1991. Men den ny-liberala vändning som präglar EU står i motsättning till de politiska löften om omfördelning som varit så lockande för Sydeuropa. Euron är inte någon ”inkarnation” av nyliberalismen: samma politik hade införts på det sociala planet inom EU även den förutän. På samma sätt satsades i början av 2000-talet på en politik med omfattande lån till en ränta som inledningsvis verkade lockande (på grund av olika tekniska och monetära arrangemang), vilket orsakade en bubbla på fastighetsmarknaden i USA (med dollar), i Kroatien (utan euro) och i Spanien (med euro). Eller också ledde den till en ”efterfrågechock” som i de baltiska staterna (utan euro vid den tiden) eller i Grekland (med euro). Gör man en fetisch av euron missar man en rad andra orsaker. Men sättet att använda euron går att kritisera på ett konkret sätt med hänvisning till löfterna om ”konvergens” eller rent av en ”social modell för Europa” och jämlikhet mellan dess medlemmar. Här gäller det att ta itu med de motsättningar som känslan av bristande legitimitet lett till. Det handlar om att genom proteströrelser och folkligt missnöje ifrågasätta olika fördrag och den förhärskande logiken och där den grundläggande frågan är: Vad skall EU och Euron vara bra för?

Förhandlingarna i Maastricht, som ledde till skapandet av EU, var ingalunda något rätlinjigt eller välgjort arbete, utan skedde i samband med två oförutsedda chockvågor: den tyska återföreningen och att en omfattande spekulationsvåg spräckte det europeiska monetära system (EMS) som utgick från en gemensam valuta. Överenskommelsen 1992 försökte på ett haltande sätt att komma med svar på flera problem: att få ett slut på marknadens intensiva spekulation mot valutorna inom EMS samtidigt som man gav lättnader åt dollarn, vidare siktade man in sig på att ”få igenom” en nyliberal social politik på en kontinent där motståndet fortfarande var starkt, samt slutligen – för Frankrike under Mitterrand – att till varje pris inlemma ett enat Tyskland i det europeiska projektet – i ett läge när USA lade tonvikten på Nato. Inget av detta var särskilt stabilt och än mindre genomfördes det på något demokratiskt sätt. Allt handlade om en socialt aggressiv politik från de härskande klasserna. Men det gav en ny och ”politiskt” specifik inriktning på Europabygget. Krisen 2008-2009 avslöjade all obalans och alla svagheter med EMU – som hade kunnat spricka. De härskande klasserna gjorde då bedömningen att de hade mer att förlora än att vinna på något sådant. Men den europeiska ”federalism” som i en hast stärktes, och som en del glädde sig åt som ”steg i rätt riktning” mot ”mer Europa”, måste avvisas i alla sina anti-demokratiska och illegala aspekter, även utifrån fördragstexterna. Det sätt Grekland sattes under förmyndarskap på och för övrigt också den roll Eurogruppen (informell och under tysk hegemoni) spelade under pseudo- förhandlingarna med regeringen Tsipras, utgör illustrationer av den kraftigt ökande makten hos icke valda organ och vidden av ny lagstiftning inom EU på grund av krisen. Parlamentens självständighet i budgetfrågor inskränktes i syfte att riva ned det som återstod av ”den sociala modellen i Europa”, allt utan legitimitet eller stöd i lagarna. Förslaget – som kom från François Hollande – om att skapa en ”regering” inom eurozonen (för att ersätta den informella Eurogruppen) skulle bara befästa de oacceptabla rättigheter som en grupp medlemmar av EU tillskansat sig för att få bestämma över andras väl och ve – till och med genom att hota dem med uteslutning, trots att detta alls inte finns inskrivet i fördragen.

Kort sagt har EU skapat hinder för de krafter, som motsätter sig de mål som drivits igenom uppifrån. Det är inte ”reformerbart” och måste ifrågasättas. Är ett utträde ur euron en lösning? Och det grekiska exemplet slutet – eller början – på en ny fas av protester inom EU, mot dess institutioner och politik?

Är utträde det enda eller bästa sättet att ifrågasätta EU?

Frédéric Lordon och Cédric Durand, liksom en stor del av vänstern inom Syriza, trummar på

om att "euron i grunden förbjuder all tänkbar progressiv politik".³ De försvarar en strategi som går ut på att lämna euron – och misslyckandet för Syriza utgör enligt deras uppfattning bara en bekräftelse på detta. Gentemot den kraftiga åtstramning och den obalans som en enad monetär politik leder till inom ett heterogent och icke demokratiskt område (vilket är sant) förespråkar de att man ska återerövra suveräniteten över de nationella valutorna och nationalstaternas demokratiska möjligheter. En del av dem som delar denna bedömning, som Jacques Sapir, anser att det gäller att vara konsekvent och också gå med på att bygga gemensamma fronter med extremhögern för utträde – i synnerhet som Front national "har förändrats". Den hållningen avvisas av de flesta av de vänsterinriktade utträdesanhängarna, som Frédéric Lordon⁴. Han och Cédric Durand, och flera andra i deras närhet, försvarar en internationalism, som vi ska återkomma till. Logiken i ett utträde som "generallinje" blir att avstå från konkreta strider inom EU och följden bara två alternativ: underkasta sig (och stanna kvar i euron) eller lämna euron, och smita undan kampen inom/mot EU.

Men att ha utträde som agitatorisk huvudaxel är ingen entydig linje. Bara genom en konkret analys går det att avgöra om ett utträde är "en plan B", som syftar till att skydda en progressiv utveckling av den sociala och politiska kampen (som OXI i Grekland) mot att kvävas av eurogruppen, eller om den kommer att domineras eller genomdrivas av reaktionära krafter. Vad skulle vi ha att vinna på att en högermajoritet vill ha utträde? Klart är att allt socialt och demokratiskt motstånd mot den rådande politiken skulle hamna i konflikt med EU:s fördrag och institutioner, och exemplet Grekland bekräftar att till och med försvar av elementära rättigheter innebär konfrontation med motståndaren – och att vi måste förbereda oss på det. Något som Syriza inte gjorde i hopp om att det skulle gå att hitta "en bra kompromiss". Här finns lärdomar att göra. Men insikter om den verkliga karaktären av "pseudo-förhandlingarna" leder inte till någon allmän strategi för utträde och för övrigt inte heller till att avstå från de pedagogiska lärdomarna av förhandlingar; att offentliggöra de villkor kreditgivarna och de dominerande makthavarna satt upp vore i sig "ett brott mot de institutionella reglerna" i syfte att förändra styrkeförhållandena. En sådan hållning är jämförbar med medborgargranskning av den offentliga skuldsättningen i ett läge där nyliberal ideologi härskar. Det gäller att klä av dem och avslöja deras lögn, stödja sig på de demokratiska och sociala rättigheterna mot de privata intressen som döljer sig bakom argument om "åtstramningar" och disciplin, stärka den demokratiska legitimiteten hos folkvalda som står för ett program, inte bara gentemot sina väljare – utan också med hänvisning till vad som är avgörande för Europa. Detta påbörjade Syriza – och det är inte något avslutat om vi betänker vad Yanis Varoufakis sagt: "Före valet den 25 januari 2015 sade vi och Alexis Tsipras till omvärlden: 'Det som påbörjats i Grekland kommer att sprida sig över Europa' ...Vårt slagord var: 'Vi återtar makten i Grekland. Vi tänker förändra Europa!' Efter kapitulationen i juli var min naturliga slutsats att efter grekernas nederlag, besegrade men inte kuvade, är tiden mogen att åter sprida budskapet från våren i Aten, som redan 'smittat ner' många i Europa, och föra ut det överallt, från Helsingfors till Porto, från Belfast ända till Kreta",⁵ en inställning som också återfinns i det kollektiva verket "Vad bör göras av Europa? Olydnad för att bygga upp något nytt" – som måste diskuteras och preciseras. Stämningarna från "OXI" mot åtstramningarna är inte bortglömda. Det gäller att lägga beslag på den demokratiska legitimiteten, mot icke folkvalda makthavare inom EU och det sociala krig som pågår. Denna hållning strider inte bara radikalt

³ Se "La gauche et l'euro: liquider, reconstruire". <http://blog.mondediplo.net/2015-07-18-La-gauche-et-l-euro-liquider-reconstruire>

⁴ Se Cédric Durand <http://www.contretemps.eu/fin-leurope/>

Begreppet Europa är vagt där. Texten blandar friskt euforiska visioner av EU med slutet för EU självt (medan det haltande "kejsarsnitt" han beskriver likväl har tendens att stärkas). Han tar inte upp projekt som siktar på att försätta EU i kris för att kunna omskapa Europa – författarens uppfattning är ju att "det måste göras slut på Europa".

⁵ Intervju med Yanis Varoufakis:

<https://www.anti-k.org/2015/09/19/exclusif-yanis-varoufakis-la-grece-a-ete-vaincue-mais-pas-soumise/>

mot all underkastelse under Eurogruppens diktat, utan också mot idén om ett allmänt utträde grundat på uppfattningen att det skulle vara ett villkor för all progressiv kamp. Det innebär försvarskamp mot all utpressning från Eurogruppen genom gemensamma aktioner, som ju föreslogs i Grekland, men som inte sattes i verket (eller för sent och under besvärliga omständigheter), exempelvis kontroll av banker och kapitalrörelser, förberedelser för en parallell valuta och, som första åtgärd, att ställa in avbetalningar på skulderna. Förslaget om ”en fiskal valuta” som skulle begränsa beroendet av euron och världsmarknaden, skulle kunna bana väg för ett alternativ till det europeiska monetära systemet där eurons funktionssätt omvandlas, men skulle också kunna innebära provisoriska former för motstånd. Nät av solidaritet på olika nivåer, med företrädare för jordbruk, småföretagare, tjänstesektorn – och självstyrande hälsocentraler eller skolor – bör inlemmas i solidaritetsnäten med provisoriska resurser för finansiering och distribution. Med stöd av nätverk på europeisk nivå kunde de etablera sig i Grekland och på andra håll för en strategi som går ut på motstånd på flera fronter: mot tryck utifrån, från Eurogruppen och världsmarknaden, mot den inhemska oligarkin och dess arméer, och mot rasismen (som exkluderar, som Gyllene gryning) och för solidaritet med ”icke greker”.

Gemensamma strategier i de mest sårbara länderna ”i periferin” kan med rätta debatteras och planeras. Även om man måste kritisera ”det fransk-tyska tandemets” dominans och allt det som handlar om att dominera ”Europabygget”, utgör förvisso framställningen av problemen i termer av periferi/centrum (eller som ”nykolonialism”) en avspeglning av något verkligt upplevt, men kanske inte helt adekvat när det gäller att lyfta fram den folkvilja, som helt uppenbart siktar på betydligt mer än ”att säga nej till euron”, och som ytterst måste ta itu med och bekämpa själva kärnan i det ”ordoliberal” projektet.

Det är betecknande att den radikala vänstern i jakten på en strategi för ”periferierna” står inför dubbla önskningsfrågor från grekerna (eller befolkningen i andra ”periferier” som Portugal) om att ha kvar euron – men inte godta den politik som råder. Handlar det om att de dominerade är ”alienerade”? Eller brister i pedagogiken från förespråkarna för utträde? Eller rädsla för ett hopp ut i ”det okända”, som ett utträde kan innebära? Eller uttryck för två tungt vägande argument. Det första att euron skulle vara förbehållen de rikaste avslöjar ett djupt icke egalitärt synsätt med risk för att de som står utanför skulle bli än mer ”perifera” eller tvingade till utträde. Med andra ord, att ha kvar euron innebär också ett krav på jämlikhet. Det andra argumentet är att ingen valuta i världen någonsin har förhindrat olika politiska lösningar – eller rent av en systemförändring. Varför skulle det då vara omöjligt att ta strid för en annan politik, med euron? Och vilka är förresten ”periferierna” enligt måttstocken ”centrum/periferi”? Behöver ”periferierna” en särskilt utträdesstrategi? Spanien är klart viktigare än Grekland. Och var ska Italien placeras? Och bör strategierna för motstånd i Sydeuropa även försöka dra med sig invånarna i länderna i ”centrum” – dvs ”det historiska hjärtat” av det som en gång var EEC? Vilket ansvar skulle då en stark vänster i Tyskland och Frankrike ha? Ska vi förordas att vi ska försöka återvinna ”vår” suveränitet och ”vår valuta”? Eller fördöma behandlingen av Grekland och poängtera hur mycket de avgörande frågorna (demokratiska och sociala) är gemensamma för invånarna inom EU?

De ”anti-koloniala” reaktioner som riktas mot Tyskland, när det gäller landets dominerande ställning och de tyska ledarnas agerande inom Eurogruppen, innebär en dubbel fälla: den blundar för hur mycket de härskande klasserna på andra håll inom EU har gemensamt med de härskande i Tyskland, inklusive de i ”periferin” och inte minst den grekiska oligarkin – ett sådant synsätt innebär helt logiskt att klassmotsättningarna i Grekland suddas ut till förmån för en ”nationell allians”, som får heta ”anti-kolonial”.

På samma gång glöms att det sociala krig som EU:s institutioner bedriver (med eller utan euro och i global kapitalistisk skala) syftar till att riva sönder de sista existerande sociala skyddsnäten i länderna i centrum: de institutioner och metoder som främst tyska politiker inom

Eurogruppen tillfogad Grekland har redan använts ... mot befolkningen i det forna DDR: och samma sorts sociala krigföring som Grekland drabbats av har massan av tyska arbetare utsatts för i specifika former, som Hartzlagarna och sänkta löner under hot om utlokaliseringar av företag. Enligt Yanis Varoufakis är [den tyske finansministern] doktor Schäubles verkliga måltavla i attackerna på Syriza i själva verket välfärdsstaten i Frankrike – och handlade det inte i första hand till och med om en åtstramningspolitik i Tyskland självt?

Det handlar inte om att komma med några pekpinor i ett läge då hela den europeiska vänstern står inför en situation utan motstycke och ingen sitter på någon ”universalnyckel” till lösning. Men det är inte säkert att lägga tyngdpunkten på att återinföra nationella valutor vore ”enklare”, och framför allt tydligare och lättare att mobilisera kring, än att kämpa för andra mänskliga och sociala villkor från Tyskland till Grekland över Slovenien eller Polen.

Vad står på spel i Europa, strategiskt, demokratiskt – internationalistiskt

Utöver kritiken av EU hävdar flera debattörer inom vänstern att Syrizas nederlag måste innebära slutet på alla ”illusioner”, inte bara ”naiv” europavänlighet (vilket vore önskvärt) utan också alternativa lösningar på Europeisk nivå. Frédéric Lordon kritiserar de senare och ifrågasätter deras internationalism.⁶ Han, Cédric Durand, Razmig Keucheyan och Stathis Kouvelakis anser sig ha fångat in ”internationalismens verkliga natur” med sin kritik av ”europeismen”. I sina analyser talar de (med rätta) om hur kapitalet omgestaltar utrymmet till sin egen fördel: ”de härskande klassernas internationalism breder idag ut sig på nationalstatens bekostnad. En sann internationalism från de förtrycktas sida skulle då gå ut på att krossa de internationella klassbojorna och på nytt kämpa för nationalstaten. Europa är varken en sammanhängande enhet på det ekonomiska planet (vilket framgick av krisen), än mindre något kulturellt homogent område. (...) Att bryta med Europa för att kunna vakna upp ur den nyliberala mardrömmen: kanske är det vad en verklig internationalism går ut på”, skriver de.

Med andra ord borde vi ta upp den nationella kampens fackla (mot extremhögern) samtidigt som vi direkt engagerar oss i internationalistisk kamp, men utan specifik europeisk karaktär.

Utan att kunna gå närmare in på dem ser vi flera invändningar mot denna analys om vi utgår från vad vi är eniga om, men som polemiken kan skymma.

Ingen har sagt att nationell kamp ska sättas inom parentes. Och det är korrekt att extremhögern inte får ges ensamrätt på radikal kritik av de europeiska fördragen och nykolonialt agerande av icke valda institutioner.

Det är också rätt att det Europa vi eftersträvar bara blir meningsfullt om folkens suveränitet och jämställdhet erkänns. Men detta räcker inte för att klargöra det som står på spel. Förutom det faktum att kulturell (och språklig) mångfald inte utgör något absolut hinder för framväxten av mångnationella kulturella gemenskaper med gemensamma intressen, låter det i ett läge då kapitalet är på väg in i en intensiv globalisering, inte helt övertygande att avstå från att försöka upprätta andra maktformer och motstånd på de olika nivåer, där kapitalet utövar sin bestämmanderätt. Och långt ifrån att ”spränga” nationalstaten i bitar uttrycker också det europeiska kapitalet sin bestämmanderätt på nationell och internationellt nivå via Europa.

Det går inte att nonchalera de viktiga strategiska frågor, där den europeiska ”nivån” – politiskt – är avgörande: från det transatlantiska frihandelsavtalet till klimatkrisen eller de stora internationella konflikterna. Men först och främst skulle motstånd mot den ekonomiska globaliseringen och konkurrensen i själva verket ”gå lättare” om vi tog kontroll över den europeiska nivån.

⁶ Se ”Leçons de Grèce ... (en vue d'un internationalisme réel)”

<http://blog.mondediplo.net/2015-04-06-Lecons-de-Grece-a-l-usage-d-un-internationalisme>

”Altereuropeismen” är inte någon ”abstrakt internationalism” (som är ute efter att göra euron till någon fetisch i positiv mening), som står i motsättning till kamp på det nationella planet och förespråkar solidaritetsyttringar som skulle upphöra vid EU:s gränser. Den siktar på att göra olika former av nationell och global kamp (idag organiskt beroende av varandra) mer effektiv och konsekvent genom att verka på en betydelsefull mellanliggande nivå. Det är framför allt på den nivån som det är möjligt, och måste vara det, att ta strid för jämlikheten mellan innevånarna i olika länder och deras rätt till självbestämmande – mot alla stormakter inom EU i synnerhet.

Oavsett om det handlar om beslut på europeisk nivå eller internationella förhandlingar har ledarna för olika stater maktbefogenheter och ansvar – och måste därför kontrolleras på nationell och europeisk nivå genom kritik av parlamentets roll och sätt att fungera.

Det är omöjligt att förutse scenarion för ”en kris” i Europa, vad som skulle bli ”tändsatsen”. Men vad som är säkert är att nya generationer kommer att vara i centrum av dessa kriser, de som är de största anhängarna av fri rörlighet i Europa inom ramen för en mångfald av språk och kulturer, som hämtat näring ur proteströrelser som ”Los indignados” och är kritiskt inställda till bristen på innehåll i den representativa demokratin. Detta gäller på europeisk nivå, men även på nationell.

Frågan om demokratin är central och går idag inte att pressa samman till nationell nivå. Att avstå från en kamp på europeisk nivå är liktydigt med att blunda för det verkliga innehållet i de konflikter om färdriktningen som pågått inom de härskande klasserna under varje fas i det förflutna och idag. Om det så handlat om synen på relationerna till Sovjetunionen (och idag till Putins Ryssland eller Kina), relationerna till Nato och till USA, eller varför inte synen på statens roll, valutor och marknaden – med andra ord, de europeiska institutionerna.

Ta kamp mot EU på en gemensam europeisk nivå

Det får accepteras som ett faktum, utifrån de olika förhållningssätt/situationer, som för närvarande råder om EU, att frågan står: lämna det eller stanna kvar. De dominerande krafterna inom EU har egna villkor, i mångt och mycket helt godtyckliga, för anslutning. Vi som befinner oss innanför EU måste kritisera både dessa kriterier och alla former av vetorätt mot nya medlemmar av unionen som baseras på kultur eller fattigdom. EU har infört egna normer mot angränsande länder (som ligger mellan EU och Ryssland) som Ukraina (eller länder på andra sidan Medelhavet) i form av ”avtal om full och fördjupad frihandel” (sic!), som är socialt destruktiva och som inte innehåller någon av de rättigheter som medlemsländerna i varje fall formellt tillerkänns. Vi inser att en anslutning kan framstå som lockande, i synnerhet som de mest EU-fientliga krafterna är djupt främlingsfientliga och/eller ultra-liberala (mot ”politbyrå i Bryssel”) och fördömer europeisk lagstiftning som allt för ”överbeskyddande”. Anslutning till EU måste vara en demokratisk rättighet (mot allt tal om vetorätt baserad på kultur eller fattigdom) – liksom möjligheten till utträde. Det är inget enkelt val. Det handlar om att ta ställning till de minst dåliga möjligheterna att göra motstånd mot den rådande åtstramningspolitiken.

Det brådskar med att bygga upp en politisk europeisk sfär, som inte är fastlåst i konstgjorda gränser och institutioner inom eurozonen, eller EU för den delen. Dess uppgift skulle vara att stimulera framväxten av motverkande maktorgan gentemot EU och all makt av statlig eller internationell karaktär, vara ett forum för ett pluralistiskt utarbetande av skisser till ett annat Europa, till försvar av demokratiska och sociala rättigheter, mot alla former av främlingsfientlighet, en kritik av EU:s sätt att fungera och av dess internationella relationer.

Det skulle där gå att sprida och ”europeisera” de mest populära nationella initiativen: alltifrån de stora ”flodvågorna” (färgstarka mobiliseringar i olika frågor som hälsovård, utbildning, osv.)

i Spanien, till protester mot bankernas förgiftade krediter och mot utvisningar – med ”ett tak är en rättighet” som paroll – och ”medborgarförsamlingar” där gemensamma krav utarbetas, som i Bosnien våren 2014. Europeiska ”marscher” har börjat organiseras och kan bli större. Det är helt nödvändigt att stödja Alexis Tsipras krav på en europeisk konferens om skuldfrågan – och organisera den på ett självständigt sätt med spridning av det arbete som utförts av Kommittén för sanningen om den grekiska skulden⁷ där man fördömer det sätt gemensamma rättigheter och tillgångar sålts ut på av oligarkierna i Grekland, Tyskland och Frankrike.

Det är viktigt att fackföreningar och politiska organisationer arbetar för att sprida och utveckla aktioner över nationsgränserna. Det är det legitima och folkliga i lokalt förankrade kampanjer, som getts spridning och stärkts och som kommer att göra det möjligt att vinna stöd för de stora demokratiska omvälvningar, som inte går att förutse, med sikte på ett annat Europa – och en annan värld.

Översättning: *Björn Erik Rosin*

⁷ <http://www.cadtm.org/Executive-Summary-of-the-report>